

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ БАНКІВ З ПРОБЛЕМНИМИ АКТИВАМИ

Анотація. Досліджено методи мінімізації проблемної заборгованості. Запропоновано напрями роботи банків над зменшенням питомої ваги проблемних активів у структурі кредитного портфеля банківської установи.

Аннотация. Исследованы методы минимизации проблемной задолженности. Предложены направления работы банков по снижению удельного веса проблемных активов в структуре портфеля банковского учреждения.

Annotation. Techniques of minimizing the debt problem are investigated. Directions for banks to reduce the proportion of problem assets in the portfolio of the banking institution are proposed.

Ключові слова: проблемна заборгованість, реструктуризація кредитної заборгованості, моніторинг.

Становлення конкурентоспроможної економіки України в сучасних умовах неможливе без забезпечення високого рівня стійкості банківської системи. Водночас в умовах негативного впливу фінансово-економічної кризи є істотно погіршення банківських балансів, зростання частки проблемних кредитів. Така ситуація негативно позначається на результатах фінансової діяльності банків, створює певні труднощі для кредиторів і позичальників. Тому на сьогодні важливе практичне значення має розробка сучасних підходів до вдосконалення організації управління проблемними активами.

Вивченню проблем мінімізації проблемної заборгованості в банку присвячено чимало праць сучасних економістів, серед яких можна виділити роботи І. Осадчого [1], В. Міщенко [2], А. Тушницького [3] та інших. Віддаючи належне напрацюванням вітчизняних і зарубіжних економістів та враховуючи зміни у процесі управління проблемною заборгованістю під впливом світової фінансово-економічної кризи, слід зауважити, що багато проблем не знайшли свого вирішення.

Мета статті полягає в обґрунтуванні основних принципів і практичних підходів до вдосконалення управління проблемними активами банку.

Проблемні активи – це активи банку, з якими виникли проблеми під час їхнього повернення у визначений термін. Реалізація механізмів для їхнього повернення завдає додаткових затрат для банку, тобто погіршує його фінансовий результат.

За станом на 01.04.2011 р. обсяг кредитної заборгованості, класифікованої як сумнівна і безнадійна, у загальній сумі класифікованих кредитів становив 15 %, а прострочені нараховані доходи – 66,3 % до загальної суми нарахованих доходів. Це зумовлює підвищення кредитних ризиків, про що свідчать такі дані: частка проблемних кредитів у структурі кредитного портфеля вітчизняних банків зросла у 6 разів – з 2,5 % за станом на 01.01.2008 р. до 15 % за станом на 01.04.2011 р., що в абсолютному вимірі становить 14,8 млрд грн і 131,5 млрд грн відповідно. Кредитний портфель банківської системи України за цей період зріс з 581,5 до 884,1 млрд грн. Рентабельність капіталу вітчизняних банків погіршилася у зв'язку зі значними відрахуваннями до резерву для покриття можливих збитків за кредитними операціями. Як наслідок, банківська система України за результатами 2010 року продемонструвала збиток у сумі 13 млрд грн. Найбільш збитковими виявилися АТ "Родовід Банк" (4,3 млрд грн), ПАТ "Банк Форум" (3,3 млрд грн), АТ "УкрСиббанк" (3,1 млрд грн).

Банківський досвід застосування методів продажу проблемних активів в Україні свідчить про активний розвиток упродовж 2009 – 2010 рр. таких форм, як передача проблемних активів в управління третій особі (колектору) та продажів проблемних активів фінансовій компанії на умовах факторингу. Так, за даними колекторської компанії Credit Collection Group, у 2009 році банківський сектор України передав в обслуговування колекторам проблемних активів обсягом понад 2 млрд грн за середньою ринковою ціною не більше 10 % від суми заборгованості за тілом кредиту [1].

Наведені вище дані дають змогу стверджувати про високий рівень ризиковості кредитної діяльності банків в Україні. Проблемні активи негативно впливають на структуру активів банків та рівень якості кредитних портфелів, чинять тиск на показник достатності регулятивного капіталу банків, суттєво знижують ефективність банківської діяльності, створюють труднощі для роботи позичальників та кредиторів.

Отже, визначено, що з огляду на ризиковість діяльності банків та зростання частки проблемних активів у структурі кредитного портфеля стабілізація фінансового ринку значною мірою залежить від ефективності управління проблемними активами банків.

Засобами боротьби із проблемними активами для фінансових установ на сьогодні є:

колекторські компанії, діяльність яких нечітко врегульована, окрім часткового повернення сумнівних активів у розряд ліквідних;

реструктуризація заборгованості позичальника за заздалегідь розробленими банком кількома варіантами;

Як свідчить міжнародна практика, найефективнішим методом роботи з проблемними активами банку є здійснення реструктуризації кредитної заборгованості. Метод реструктуризації потребує внесення змін до умов фінансування, викликаних неможливістю позичальника виконувати умови кредитного договору щодо погашення відсотків (комісій) за кредитом та щодо основного боргу. При цьому банк повинен проаналізувати причини виникнення зазначених проблем, вивчити можливості позичальника щодо обслуговування боргу в подальшому (через певний проміжок часу).

Таким чином, основні способи використання реструктуризації кредитної заборгованості банків України повинні включати: пролонгацію кредиту, що передбачає продовження строку кредитування; надання банком кредитних канікул позичальнику, що дає змогу позичальнику упродовж певного часу погашати тільки відсотки за кредитом; зміну схеми погашення кредиту з класичної на ануїтетну або навпаки; переведення валютного кредиту в гривневий, або конверсію, що є актуальним для позичальників, які не мають джерел валютної виручки з метою забезпечення від ризиків, пов'язаних із коливаннями курсу валюти.

Відповідно до результатів дослідження можна зробити висновок, що на сьогодні одне з головних питань для оздоровлення банківської системи України – робота з проблемними активами банку, а також вибір методу управління ними. Реструктуризація кредитів має провадитися на системній основі, тобто здійснюватися за єдиними правилами й охоплювати всі банківські установи, а отже, поширюватися на кредити всіх позичальників, що підлягають реструктуризації з урахуванням встановлених пріоритетів (з огляду на обмеженість ресурсів). Дотримання цих рекомендацій щодо реструктуризації кредитів дасть змогу забезпечити не лише оздоровлення кредитного портфеля банку, а й відновлення темпів економічного зростання, що є головним завданням в умовах якнайшвидшого подолання наслідків фінансової кризи в економіці.

Наук. керівн. Колодїзев О. М.

Література: 1. Осадчий І. Шляхи вдосконалення роботи з проблемними активами банків України / І. Осадчий // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 1. – С. 39–44.